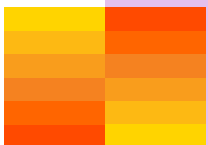
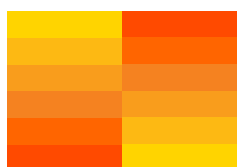

Підтримка деколонізації в музеях

**ukrainian
institute**

© Ukrainian Institute, 2023

Документ перекладено українською мовою
зусиллями Українського інституту

Документ англійською мовою:
[Supporting Decolonisation in Museums](#)

*Фото на обкладинці: Canoe from the Solomon Islands,
Belfast Museum and Art Gallery, showing the “boat room”
being built around the canoe. c.1925. © National Museums NI*

ЗМІСТ

Вступ	4
Принципи деколонізації	7
Початок шляху	8
Музеї як місця та простори	10
Співпраця	13
Колекції	15
Працівники музеїв	23
Публічна комунікація	27
Організації секторальної підтримки, джерела фінансування та керівництво	28
Як ми працюємо	30

ПІДТРИМКА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В МУЗЕЯХ

Вступ

Колоніалізм має глибокі наслідки для людства. Це вияв влади, що спирається на гноблення, експлуатацію ресурсів, замовчування відмінних способів існування та іншого знання. Багато музеїв у Сполученому Королівстві є частиною спадщини британського колоніалізму з огляду на колекції, якими ці музеї диспонують, інституційну історію, структури та майно, а також історії, які вони розповідають. Протягом усієї історії музеї допомагали аргументувати роль колоніалізму, збираючи та каталогізуючи надбання імперії, а також просуваючи расистські й упереджені погляди на світ. Такі погляди і таке ставлення існують і сьогодні. Музеї можуть і повинні відігравати свою роль у виправленні помилок минулого та творенні кращого світу для всіх, хто постраждав від колоніалізму.

«Музеї... що є такою важливою частиною нашого національного життя, відмовляються чесно й щиро з'ясувати, як набули свої імперські артефакти. Те, що ми волиємо не визнавати, що є мультикультурним суспільством, бо в нас була мультикультурна імперія, робить наші національні розмови про расу трагічними й абсурдними.

Спосіб, у який наша імперська історія вселяє відчуття винятковості, призводить до дисфункціональної політики та катастрофічного прийняття рішень. Наша колективна амнезія щодо того факту, що ми як нація свідомо були прихильниками переваги білої раси, а іноді й геноциду, і наша неспроможність зрозуміти, як це впливає на сучасний расизм, є катастрофічними.

Сатнам Сангера (2021) *Empireland: How Imperialism Has Shaped Modern Britain*, видавництво Viking, с. 208

Історичний контекст

Історично слово «деколонізація» стосувалося політичних процесів, включно з різноманітними формами антиколоніального опору, які поклали край прямому колоніальному правлінню. У цьому контексті деколонізація полягала в тому, що люди, які зазнали іноземного панування, активно переймали контроль над своїм життям, територією та інституціями, а також над своєю культурною та національною ідентичністю. Сьогодні деколоніальне мислення та практика визнають, що, незважаючи на формальний кінець колоніального правління, спадок імперії залишається з нами, що проявляється у поточній політичній боротьбі та повсякденному досвіді, – досить згадати кампанії за права на землю позбавлених її корінних народів та кампанії за репарації тим, чий предки були поневолені. Практика деколонізації кидає виклик спадщині гноблення та вимагає чесно й точно переоцінки колоніальної історії.

Яке значення деколонізації для музеїв сьогодні

Деколонізація передбачає творче переосмислення роботи музеїв, того, з ким вони працюють і що цінують. Вона охоплює всі ділянки практики і творить основу для кращої підтримки людей та інституцій. Деколонізація – колективна діяльність, яка може бути і безладною, і вдумливою, творчою й емоційною. Вона керується прагненням до справедливості й рівності, бо спрямована на поновлення балансу влади і репрезентації, позбавленої колонізаторського

нарративу історії та суспільства. Ця робота інтерсекційна, адже кидає виклик структурній нерівності в усіх її проявах, щоб відшкодувати історичну та поточну кривду.

Інтерсекційність стосується того, як різні форми дискримінації на основі раси, статі, класу, інвалідності, сексуальності, гендерної ідентичності та інших форм ідентичності не діють незалежно, а взаємодіють, витворюючи певні форми соціального гноблення та відчуження. Визначення з Оксфордського довідника Деколонізацію часто плутають з іншими сферами практики, такими як репатріація чи робота над рівністю, різноманітністю та інклюзивністю. Обидві ці сфери перетинаються з деколонізацією і є її важливою частиною. Але деколонізація охоплює всі сфери практики та має на меті довгострокові структурні зміни в музеях.

Цей документ підтримує практику деколонізації в кожній з країн Сполученого Королівства. Він визнає, що Англія, Шотландія, Уельс і Північна Ірландія мають свої складні історичні та політичні відносини з колоніалізмом і що поряд з цим нюанси в місцевих контекстах у різних регіонах, сільських і міських спільнотах можуть впливати на пріоритети деколонізації.

Важливо визнати, що практика деколонізації полягає в зіткненні з історіями расизму та відчуження, – і ця практика актуальна у всьому Сполученому Королівстві.

Ваша роль

Декolonізація починається з поваги та турботи про кожного. Музеї повинні задовольняти основні людські потреби всіх, хто їх відвідує та працює в них і з ними. Це включає фізичний доступ і спроможність спілкуватися та впливати на зміни.

Якщо музеї розуміють це правильно, ми закладаємо основу для змін.

Нині розмови про деколонізацію викликають велике зацікавлення. Ви можете вирішити взяти участь у цій роботі, тому що почувалися знівеченими, викресленими або маргіналізованими колоніалізмом. Також ви можете розуміти практику деколонізації як практику союзництва. На відміну від самовизначення, союзництво полягає в тому, щоб розширити перспективи людей, яких ви сподіваєтеся підтримати, і бути визнаними як союзник тими, з ким працюєте. У кожного будуть різні мотиви для виконання цієї роботи, але для всіх нас деколонізація залежить від довгострокової відданості цій практиці. Хоч яка важлива ця робота, не завжди може бути можливість безпосередньо долучитися до практики деколонізації в інституціях, у яких ви працюєте. Перебуваючи в такому становищі, пам'ятайте, що деколонізація – це передовсім практика, вона полягає у тому, щоб вживати заходів, де це можливо, і вибудовувати зв'язки з тими, хто в музеї та поза ним може підтримати вашу роботу на цьому шляху.

Для чого ці рекомендації

У нашому звіті "Розширення можливостей колекцій" (Empowering Collections) за 2019 рік укаzano на дедалі більше зацікавлення деколонізацією музеїв, але ми не були певні, як втілити цю концепцію на практиці. Цей документ – лише спонука до роздумів, обговорень і дій щодо деколонізації. Він пропонує інструменти тим, хто хоче вдосконалити свою практику, сповідуючи деколоніальне мислення, і пропонує перші кроки тим, хто відданий цій роботі, але не знає, з чого почати. Він також має на меті надати підтримку і додати сили тим, хто вже виконує цю роботу.

Створюючи цей документ, ми водночас обмірковуємо наші власні структури та способи роботи. На цьому шляху ми разом із [усім музейним] сектором.

Союзництво (Allyship): активна, послідовна та складна практика відучування та переоцінки, в якій привілейована особа прагне працювати солідарно з маргіналізованою групою. **Визначення від PeerNetBC, згідно з ліцензією Creative Commons**

ПІДТРИМКА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В МУЗЕЯХ

Принципи деколонізації

Деколонізація музеїв – це етичне зобов'язання. Тут ми окреслюємо принципи підтримки практики деколонізації. Використання їх разом з чинними рамками, такими як наш Етичний кодекс і Хартія «Black Lives Matter» організації Culture&, може запропонувати напрямок і підтримку. Ці принципи стосуються всіх, хто працює в музеях і з музеями на різних рівнях.

Ми заохочуємо вас використовувати ці принципи самостійно та разом із колегами, зважаючи на те, що вони означають для вашої роботи.

01. Кидайте виклик нейтралітету

Музеї не нейтральні і ніколи такими не були. Поняття нейтралітету підтримує панівне становище влади та замовчує досвід й історії багатьох. Кинути виклик нейтралітету означає визнати, що колоніальні цінності та упередження закладено в багатьох музеях. Виклик нейтралітету може гарантувати, що музеї важать більше для більшої кількості людей.

02. Визнайте владування і привілеї

Киньте виклик структурній нерівності та всім формам нетерпимості, дискримінації й маргіналізації.

03. Будуйте взаємини

Розвивайте стійкі, змістовні та справедливі взаємини з тими, хто недостатньо або неправильно представлений у музеях.

04. Однаково цінують всі форми знань і досвіду

Створюйте знання через обмін ідеями та цінують їх так само, як інституційні знання. Наративи мають кілька точок зору і не є фіксованими.

05. Будьте сміливі

Іноді етична практика може не відповідати традиційним стандартам «найкращої практики». Будьте готові кинути виклик нормам і заохочуйте до ризику в інституції, в якій працюєте.

06. Будьте відповідальні

Будьте прозорі у тому, що стосується музейної практики. Визнавайте пов'язані з цим проблеми, запрошуйте та будьте відкриті до пильної уваги, беріть на себе відповідальність і зобов'яжіться навчатися та розвиватися.

07. Працюйте

Деколонізація – це активна, довгострокова робота, яка вимагає постійних дій і ресурсів. Перейдіть від роздумів до дій.

08. Піклуйтеся

Піклуйтеся про себе та всіх, хто є частиною цієї роботи.

09. Будьте креативні

Роблячи ті самі речі, ви матимете ті самі результати. Працюйте по-іншому, проявляйте фантазію та натхнення у творенні значущих змін.

10. Прагніть справедливості

Не забувайте, для кого ви це робите і навіщо. Працюйте з ними, щоб досягти справедливості на їхніх умовах.

ПІДТРИМКА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В МУЗЕЯХ

Початок шляху

“У часи відчаю вам потрібні щирі друзі, у часи надії мені потрібні критичні друзі”.

Лаура Ван Брукговен,

Членкиня Робочої групи з розробки рекомендацій щодо деколонізації

Практика деколонізації – варта зусиль подорож для окремих осіб та цілих інституцій, навіть якщо здається, що деколонізований музей – далекий пункт призначення. Чи ця робота здійснюється самостійно, чи за інституційної підтримки, кожен може просувати практику деколонізації. Тут ми досліджуємо, як розпочати цю подорож, і насамперед скажемо про бачення деколонізації музею.

Музей, що провадить практику деколонізації, це:

- справді відкритий та інклюзивний простір;
- безпечний і комфортний простір;
- місце, де задіяні всі органи чуття;
- місце, де кожен може ангажуватися цілковито;
- місце, де людей заохочують ділитися своїм досвідом і своєю творчістю;
- місце, де кожен може розповісти свою історію.

Як музеї можуть реалізувати це бачення?

Немає єдиного «правильного» способу деколонізувати музеї; кожна інституція може визначити свої стратегії, доцільні для її спільнот, колекцій і тих, хто працює в музеї та з музеєм. Деколонізацію найкраще проводити, коли її підтримує вся інституція, і ось з чого ви можете почати ваш шлях.

Хто повинен виконувати цю роботу?

Всі. Практику деколонізації можна використовувати в усіх сферах роботи та застосувати до музеїв різного призначення, великих і малих. Це допомагає нам краще зрозуміти сучасний світ і одне одного. Колоніалізм вплинув на кожного, і роль кожного тут важлива.

У наступних розділах ми досліджуємо, що це може означати для вас і вашої посади.

Початок шляху

У кожного будуть різні початкові точки, обставини та контексти, але всі ми маємо з чогось почати.

Ми пропонуємо розглянути такі запитання, щоб обміркувати, яка ваша початкова точка та які дальші кроки:

- Чому ви виконуєте цю роботу?
- З ким вам потрібно поговорити? Подумайте про організації, мережі, місцеві групи та окремих осіб.
- Що ви можете зробити, щоб вибудувати значущі взаємини за межами інституції?
- Що вам потрібно знати?
- Як складні запитання ви можете ставити у своїй інституції та за її межами?
- Які кроки ви можете зробити як активіст в інституції та поза нею?
- Які у вас часові рамки?

- Як можна підтримувати цю роботу?
- Як ви можете подбати про себе та причетних?
- Які результати, цілі чи продукти потрібні для вимірювання успіху?
- Як і хто буде визначати успіх?

Заходи з деколонізації в музеях

Тут ми окреслили деякі сфери діяльності музеїв і запропонували підказки для роздумів, а також дії на підтримку деколонізації. Цей список можна досліджувати індивідуально або розширеними командами.

- **Прийняття людей:** чи однаково приймають людей? Як це змінюється стосовно різних груп і чому? Хто почувається представленим? Звідки вам це відомо?
- **Залучення людей:** як ви взаємодієте з людьми у своєму музеї? Хто вирішує, як це робити і чому? Кого не вистачає? Як ви розрізняєте волонтерство і залучення, яке має оплачуватись?
- **Говорити / писати про / каталогізувати об'єкти:** що ви знаєте про об'єкти? Хто надав відомості, які ви використовуєте? Яким чином це джерело було зазначене, критично залучене та перевірене? Хто вважається експертом і чому? Яка сила репрезентується? Коли востаннє цю інформацію оновлювали або доповнювали? Які альтернативні погляди можна запропонувати?
- **Визначення стратегії для музею:** як приймаються рішення, хто бере участь у процесі ухвалення рішень і наскільки цей процес прозорий?

Ми використовуємо термін «об'єкт» для окреслення предметів колекції, артефактів і зразків, включно з людськими останками.

- **Експонування об'єктів:** як обирають об'єкти для експонування? Хто бере участь у цьому процесі? Який намір стоїть за експонуванням? Яким чином люди з громад, історія яких розповідається, беруть участь у тому, як вони репрезентовані?
 - **Догляд предметів, контакт з ними та їх переміщення:** які обмеження діють для захисту об'єктів та місць? Як це впливає на те, хто має право переглядати, зберігати об'єкти, володіти інформацією про них?
 - **Підтримка інших у взаємодії з об'єктами:** хто і як може взаємодіяти з об'єктами? Хто є власником об'єкта? Як це повідомляється?
 - **Розширення та зменшення колекцій (придбання і відчуження):** хто контролює рішення щодо колекцій і як вони ухвалюються? Як ми можемо вирішити, хто зацікавлений у цих процесах? Яку роль відіграє або може відігравати поняття справедливості?
 - **Фінансування музеїв:** якщо ви приймаєте рішення про фінансування, як ви визначаєте критерії фінансування? Хто бере участь в ухваленні рішень щодо фінансування? Як ви вирішуєте на етапі конкурсу, що буде фінансуватися? Як внутрішні процеси можуть позначатися на регулярному перегляді рішення про фінансування та можливості оцінювати упередженість чи дискримінацію?
- Далі це питання буде розглянуто докладніше.**

Пережитий досвід можна визначити як досвід(и) людей, на яких соціальна проблема чи сукупність проблем мала прямий вплив. Визначення зі звіту Baljeet Sandhu (2017), "The value of lived experience in social changes", thelivedexperience.org/report/

ПІДТРИМКА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В МУЗЕЯХ **Музеї як місця та простори**

«Музеї як інституції неминуче пов'язані з історією рабства/колоніалізму, тож існує цілком реальний і матеріальний етичний імпульс до того, щоб мати справу з цією історією як з частиною власної ідентичності, а також у рамках ширших соціальних/культурних зусиль, щоб примиритися з тим, що для багатьох людей є дуже болісним і все ще актуальним минулим».

Респондент "Дослідження деколонізації" Асоціації музеїв (МА), 2020

Люди сприймають музеї по-різному. Практика деколонізації може творити музейні простори, які вітають, залучають і розширюють можливості кожного. Ми розуміємо, як важко цілковито позбутися колоніальної спадщини, коли йдеться про музейні будівлі, але тут ми досліджуємо зміни, що зроблять наш простір гостиннішим для більшої кількості людей.

Назви будівель музею, статуї та інші пам'ятні знаки

Назви будівель, інституцій, окремих галерей, вулиць і статуй надсилають чітке повідомлення про те, чия присутність вважається важливою, а чия ні. Це питання може викликати суперечки та дискусії у ЗМІ, проте воно є важливою частиною роботи з деколонізації.

Деколонізація музеїв вимагає створення просторів, де б більше не святкували історичних та нинішніх актів колоніального насильства, чи то шляхом вилучення імен, усунення чи реконтекстуалізації статуй, чи то через доручення митцям критично ставитися до цієї спадщини.

При розгляді цих питань:

– Ставте під сумнів, кого відзначають через фізичну інфраструктуру музейних будівель?

– Визначайте, наскільки музеї прозорі щодо походження своїх колекцій та джерел фондів?

– Думайте, кому служать музеї, вшановуючи певні постаті, а інших залишаючи поза увагою?

– Обмірковуйте, як можна переглянути практику найменування, пов'язану з фінансуванням і благодійністю?

Вивчаючи зміни в цій сфері, переконайтеся, що ви належно консультуєтеся з громадами, пов'язаними з вашим музеєм, упевніться у прозорості та підзвітності ухвалення рішень. Також важливо визначати публічні заходи на вшанування пам'яті, які дають змогу поділитися своєю практикою деколонізації через визнання, відзначення чи вшанування пам'яті недостатньо представлених історій.

Приклад:

Статуї

Повалення пам'ятника Едварду Колстону у червні 2020 року, після вбивства Джорджа Флойда, поновило багаторічні дискусії стосовно місця встановлення та призначення статуй. Багато організацій, у тому числі музеї, були притягнуті до відповідальності за збереження статуй тих, хто наживався на рабстві та колоніалізмі. Далі ми коротко розглянемо, як різні організації поставилися до цього питання.

Незабаром після того, як знесено статую Колстона у Брістолі, статую Роберта

Міллігана, яка стояла біля Музею лондонських доків, було демонтовано на розпорядження землевласників Canal & River Trust у партнерстві з Радою Тауер-Гамлетсу і Музеєм Лондону. Музей опублікував заяву, в якій виступає за вилучення статуї, визнаючи, що вона є «частиною поточного проблемного режиму відбілювання історії».

Активність «Black Lives Matter» відродила давню кампанію «Родс має впасти», закликаючи Оксфордський університет та коледж Орієл прибрати статую Родса. Протести 2020 року привели до того, що губернатори коледжу Орієл проголосували за вилучення статуї та створили незалежну комісію для вирішення її майбутнього. Однак у травні 2021 року коледж Орієл оголосив, що не буде переносити статую через «регуляторні та фінансові проблеми». На заваді стали Постанова про спадщину і планування, а також політика уряду Англії щодо питань збереження та інтерпретації.

Політичний тиск відіграв подібну роль у рішенні Museum of the Home залишити на місці статую Роберта Джефрі. Під час громадського обговорення понад дві третини респондентів вимагали її знесення. Однак цього не підтримала більшість членів та членкинь ради опікунів під час офіційного голосування. 29 липня правління оголосило, що «музеєві слід переосмислити та контекстуалізувати статую там, де вона є».

У звіті Huffington Post зазначено, що уряд чинив тиск на музей, щоб залишити статую на місці.

У жовтні того ж року міністр культури надіслав листа, вказуючи всім національним музеям і незалежним органам приєднатися до позиції уряду Англії щодо «спірної спадщини».

Місцевий контекст, взаємини у громаді, структури управління та державна політика відіграють важливу роль у тому, як організації реагують на заклики до дій щодо пам'яток, безпосередньо пов'язаних із колоніальним насильством.

Додаткові ресурси:

Заява про статую Роберта Міллігана в Музеї Лондону.

Музей Лондону – **стаття**, що пояснює передумови вилучення статуї Роберта Міллігана.

Стаття BBC про рішення коледжу Орієл залишити статую Родса.

Стаття в Museums Journal про посилення законів щодо планування.

Стаття в Museums Journal про позицію Museum of the Home.

Надайте простори і ресурси для різних форм досвіду та для зустрічей

– Заходи для задоволення основних людських потреб можуть відіграти значну роль у деколонізації. Як зрозуміти та задовольнити потреби громад, які взаємодіють і можуть взаємодіяти з музейними просторами?

– Люди мають різні очікування та потреби. Забезпечте місця для урочистостей, вшанування і роздумів, а також місця для радості, грайливості та дослідження.

– Створіть простір для дискусій та полеміки, а також для турботи і відновлення. Розумійте, як створюються ці простори, включно з тим, хто вирішує, що насправді потрібно.

– Як можна надати громадам більше свободи вибору та можливості впливу на формування доступу до послуг, колекцій та інтерпретацій? Як запровадити нові способи роботи та взаємодії з громадами? Співпраця тут ключове поняття, і ми досліджуємо це докладніше в наступному розділі.

Деколонізація цифрового простору

Цифровий простір пропонує можливості платформи для роботи з деколонізації

та залучення. Однак цифровий простір, як і фізичний, може відтворювати дотеперішню нерівність, що можна спостерігати в тому, як люди ставляться одне до одного у ньому. Але це також є частиною розробки та функціонування онлайн-простору.

Академікиня Сафія Умоджа Ноубл досліджує це у своїй роботі «**Алгоритми гноблення**», яка ставить під сумнів припущення, що пошукові системи пропонують однакові умови для всіх форм ідей, ідентичностей і діяльності.

Розробка проактивних планів боротьби з ворожнечею в цифровому просторі, що має на меті турботу про людей і захист від ненависті.

- Створіть план деколонізації цифрового простору, зосередивши увагу на подоланні нерівності та ізоляції. Він може включати проекти в соціальних мережах, публікації у блогах і функції вебсайтів, що показують діяльність з деколонізації в музеї.

- Використовуйте зображення об'єктів і зразків з колекцій у цифровому просторі, зокрема в матеріалах маркетингу та роздрібної торгівлі, уважно й обережно.

- Переконайтеся, що цифровий контент відображає роботу, яка ведеться на місці в музеї, або конкретні плани, а не окремі заяви.

- Пам'ятайте, що цифровий доступ – не заміна фізичної репатріації предметів, але він може бути важливим інструментом поширення інформації про колекції та налагодження взаємин із громадами.

- Запровадьте політику видалення, надаючи цифровий доступ. Це політика, яка дає змогу людям заперечувати проти загального онлайн-доступу до об'єкта і забезпечує процес прийняття рішення про його видалення чи збереження.

Є різні підходи до використання політики видалення. Наприклад, **Інститут Близького Сходу** у Вашингтоні, округ Колумбія, надасть цифровий доступ, лише якщо люди, пов'язані з об'єктом, – наприклад, корінні громади, – погодяться на це. Тоді як Національний музей антропології, що також у Вашингтоні, видалить об'єкт протягом 24 годин, якщо хтось виступить проти його розміщення у цифровому форматі. Поміркуйте, який із наведених тут підходів міг би спрацювати для вашого музею?

Цифровий доступ виходить за рамки колекцій і може застосовуватися для ширшого залучення. У відповідь на пандемію Covid-19 публічні заходи, виступи та лекції стали доступними у спосіб, який давно адвокували люди з обмеженими можливостями.

Коли події перейшли в онлайн-формат, живі трансляції та інклюзивне виробництво стали стандартом.

Музеї встановлювали зв'язки з аудиторією в усьому світі та з місцевими жителями, тими, хто, можливо, не почувався бажаним у фізичному музейному просторі. Як ці підходи можна запровадити на майбутнє? Які цифрові платформи найбільш доступні? Водночас, як можна розв'язати проблему цифрового відчуження, визнаючи, що люди не мають рівного доступу до цифрових ресурсів, включаючи пристрої та якість під'єднання до Інтернету, а також цифрову грамотність і довіру?

ПІДТРИМКА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В МУЗЕЯХ

Співпраця

«Часом треба відпускати: найгірший зі всіх можливих проєктів деколонізації – коли музей заявляє, що має всі відповіді та що зробить всю роботу».

Респондент “Дослідження деколонізації” Асоціації музеїв (МА), 2020

Співпраця життєво важлива для деколонізації музеїв. Вона дає інституціям можливість оцінити нові знання і бачення, вибудувати значущі взаємини з людьми в музеї та поза ним, і сприяє проінформованому й інклюзивному прийняттю рішень. Аналізуючи колаборативну роботу, до якої ви причетні, розпочніть з розгляду її відповідно до принципів, описаних на початку цих рекомендацій.

Ось кілька пропозицій та підказок, як вибудувати співпрацю на основі принципів практики деколонізації.

Дійте чесно

- Залучаючи колабораторів, завжди вибудовуйте співпрацю на цінностях прозорості та чесності.
- Розвиваючи взаємини з потенційними колабораторами, виходьте за межі ідеї «важкодоступних» громад.
- Ставте під сумнів те «як це робиться» чи що саме становить «якісні результати»; будьте готові переглянути робочі практики, якщо вони стоять на заваді.
- Вибудовуйте рівні взаємини, в яких усі групи беруть участь у прийнятті рішень, визначенні завдань та способів роботи.
- Погодьте ролі, обов'язки та очікування усіх залучених, розгляньте можливість опиратись на офіційні угоди, як-от Меморандум про взаєморозуміння.
- З самого початку розставте пріоритети та узгодьте спадщину ваших взаємин і партнерств. Зосередьтеся на розвитку довготермінових зв'язків і впровадженні робочої культури.
- Запровадьте відкритий простір, де можна обговорити складні питання і де всі відчуватимуть підтримку, ділячись своїми думками та почуттями.
- Визнайте, що практика деколонізації обертається емоційним навантаженням і це може мати сильний вплив на всіх залучених до неї людей.
- Пам'ятайте, що для багатьох людей ця робота – частина тривалої боротьби за визнання, правду та цінування.

Емоційне навантаження має багато значень. Ми розуміємо його як додаткові емоції, які доводиться переживати людям, особливо з маргіналізованих груп, коли вони стикаються з незручними чи образливими ситуаціями.

Приклад:

Служба Національних музеїв Північної Ірландії (NMNI) – Навчаючись разом з партнерами

Деколонізація має значно складніше значення для Північної Ірландії, ніж може здатись на перший погляд. Ми знаємо, що були католики та протестанти, яких експлуатувала колоніальна Британія, і такі, які з ентузіазмом підтримували колоніалізацію та наживались на цьому. Отож музеї повинні бути обережними,

щоб не поширювати стереотипів, що спричиняють розкол, та не віддалялись від тих, хто вже відчужений.

Одним з напрямів нашої роботи з деколонізації є колекція Світових культур (*World Cultures collection*). Упередження європейців і дисбаланс сил, що характеризували її надбання, залишили складну та чутливу спадщину, з якою належить розібратися сьогодні. Ми визнаємо, що значна частина знань та досвіду, релевантних для цієї колекції, – поза межами наших музеїв. Ми співпрацюємо з нашими партнерами, такими як Організація підтримки африканської та карибської культур у Північній Ірландії (*ACSONI*), і вчимося у них, як рухатися далі.

Ми свідомі того, що представлені в Ольстерському американському фольклорному парку (*Ulster American Folk Park*) історії еміграції – односторонні й приділяють замало уваги тому, як еміграція з Ольстеру впливала на корінні та поневолені народи. Ми повинні розкрити ці маргіналізовані історії, використавши справді інклюзивний та етичний підхід. Ключем до цього знову ж таки є співпраця, і ми радо розвиваємо взаємини з членами та членкинями північноамериканської корінної громади та Мережі афроамериканської ірландської діаспори.

Служба Національних музеїв Північної Ірландії (*NMNI*) визнає, що нам потрібно ще дуже багато зробити, але ми прагнемо діяти, змінюватися, слухати, вчитися та розвиватися.

Визнання та долання бар'єрів у співпраці

– Розвиток співпраці починається з визначення та подолання бар'єрів. Першим кроком може бути розмова з потенційними колабораторами, обговорення бар'єрів, з якими стикались, та способів їх подолання.

– Багато людей в організації – особливо тих, хто безпосередньо спілкується з відвідувачами, – можуть поділитись розумінням бар'єрів.

– Подумайте, як ідеї ієрархії, академічної підготовки/кваліфікації та статусу впливають на те, що визнається як знання, спеціалізація та експертність.

– Запитайте, як стилі та звички внутрішнього спілкування можуть створювати бар'єри. Розв'яжуйте такі проблеми, активно слухаючи та приділяючи увагу, усвідомлюючи себе та організацію і намагаючись робити все інакше.

– Поміркуйте, яку роль у підходах до співпраці відіграють волонтерство та неоплачувана праця? Коли маємо справу з експлуатацією? Як ми можемо переконатися, що волонтерство етично важливе і значуще?

– Забезпечте справедливу оплату праці окремих осіб та організацій. Скористайтеся нашими Рекомендаціями щодо зарплати за 2017 рік і Рекомендаціями Ради мистецтв Англії щодо справедливої оплати праці (**Fair Pay Guidance**).

– Якщо у вас немає бюджету для оплати праці колабораторам, розробіть взаємовигідні способи роботи зі справжнім обміном. Будьте прозорі у своєму підході.

Приклад:

Amgueddfa Cymru / Національний музей Уельсу – проєкт “*Reframing Picton*” (“Переосмислення Піктона”)

Національний музей Кардіффу працював у партнерстві з Дорадчою групою Субсахари (*SSAP*) у проєкті під керівництвом молоді “*Reframing Picton*”, який використовує мистецтво для підвищення обізнаності про наше колоніальне минуле та його вплив сьогодні. Ви можете прочитати повну історію **за посиланням**.

ПІДТРИМКА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В МУЗЕЯХ

Колекції

«Я думаю, що в тому, як розповідається історія, є місце для глибини, багатоголосся та нюансів».

Респондент Дослідження деколонізації” Асоціації музеїв (МА), респондент опитування 2020.

Колекції можуть бути точкою доступу до історій, прав і владування народів. Підходи до догляду, обговорення, опису та експонування колекцій можуть створити нові можливості для згадування минулого та уявлення кращого майбутнього для всіх.

Музейні колекції історично склалися в результаті конкретних рішень стосовно того, що варто зберігати, збирати та експонувати. Практика деколонізації заохочує нас кинути виклик системі цінностей, що лежить в основі прийняття цих рішень, внаслідок яких чийсь історії були спотворені або стерті. Вона вимагає від нас визнання існування упередженої версії історії, представленої як цілість, і активно працювати над тим, щоб розповісти більше різних версій нашої спільної історії. Деколонізація спонукає нас порушити проблему контролю над колекціями та володіння ними.

Ми пропонуємо підходи, дії та підказки для роздумів під час роботи з деколонізацією колекцій. Співпраця тут засадничо важлива, тому пам’ятайте про пропозиції з попереднього розділу.

Виставки та експонування колекцій

– Переглядайте постійні експозиції та використовуйте нові експозиційні рішення, щоб висвітлити колоніальні зв’язки і спадщину. Будьте прозорі щодо того, що музеї традиційно віддавали перевагу елітарній білій перспективі. Зверніться до спадщини колоніалізму в сучасному суспільстві.

– Подумайте, як можна створити простір для обговорення прогалин у ваших колекціях.

– Співпрацюйте і консультируйтесь з відповідними громадами, щоб переконатися, що виставки та експозиції забезпечуватимуть щире і поважне ставлення до теми дослідження та дадуть змогу аудиторії виробити глибше розуміння.

– Документуйте, поширюйте та визнавайте низку точок зору й експертних оцінок, не зосереджуючись на знаннях «спеціалістів» колекцій. Пам’ятайте, що інтерпретація – це спосіб подачі [інформації] і він не має бути жорстким чи фіксованим.

Приклад:

Музей Пауелла-Коттона – програма “Переосмислення музею” (“*Reimagining the Museum*”)

Бачення програми “Переосмислення” музею Пауелла-Коттона полягає в тому, щоб стати музеєм для всіх, створивши простір для людей, яких історично замовчували. Музей почав закладати основу для цієї програми в лютому 2020 року, однак пандемія Covid-19 і рівень суспільної нерівності, який вона оприявила, перемістили його фокус на те, що мало нагальне значення. Цю роботу винесли з-за лаштунків на загальний огляд, що дало можливість

радикально переосмислити те, що та як роблять музеї. У червні 2020 року, після вбивства Джорджа Флойда, музей оприлюднив заяву на підтримку руху "Black Lives Matter". Музей визнав своє колонізаторське, расистське минуле та поділився в соціальних мережах завданнями щодо деколонізації. Наразі музей працює над тим, щоб засвідчити свою відданість змінам. Більше про бачення, завдання та цінності програми можна довідатися [за посиланням](#).

Ви можете прочитати тематичне дослідження про діяльність музею з деколонізації в соціальних мережах [за посиланням](#).

Дослідження колекцій

З'ясування походження дає можливість досліджувати колекції, запитуючи, як, чому і коли придбано об'єкти. Дослідження тісно пов'язані з другим принципом **Етичного кодексу** "Опікування колекціями" і можуть бути способом «генерування знання та залучення громадськості до колекцій».

– У випадку багатьох колекцій ця робота може постати непосильним завданням. Варто було б почати з дослідження історії об'єктів, пов'язаних з маргіналізованими ідентичностями, включно з расою, обмеженими можливостями, статтю, сексуальною орієнтацією та класом, або таких, що походять з-за меж Сполученого Королівства, приділяючи особливу увагу тому, як вони потрапили до музею і хто був залучений до цього процесу.

Приклад:

Музей життя Корнуоллу – проєкт "Під карнизом" ("Under the Eaves")

Проєкт "Під карнизом" у Музеї життя Корнуоллу використовував дослідження колекцій як можливість відкрити приховані історії. Джулія Вебб-Гарві очолила дослідження проєкту як волонтерка за програмою Citizen Curator. На її підхід до дослідження колекції вплинули дискусії щодо деколонізації музеїв та заходи в інших музеях, а також поява руху "Black Lives Matter" у 2020 році. Ви можете прочитати більше про процес та результати її дослідження у блозі проєкту "Under the Eaves" [за посиланням](#).

– Розпочинаючи дослідження колекції, подумайте, хто міг би його провести та якими можуть бути запитання до нього. Як поширювати здобуті знання та відзначити залучених осіб? Який передбачуваний вплив дослідження? Яку роль могли б відіграти партисипативні методи дослідження?

– Проведіть роботу з вибудування взаємин для співпраці з особами та групами, для яких об'єкти колекції мають культурне значення.

– Оперативно поширюйте результати дослідження через свою електронну базу даних, враховуючи, що музейна документація може бути обмеженою, неточною або відсутньою.

Музей мистецтв Мічиганського університету (UMMA) проводить публічне дослідження 11 африканських творів мистецтва зі своїх колекцій у рамках виставки Wish You Were Here: Африканське мистецтво та реституція.

– Поширюйте дані колекцій і досліджень з організаціями та дослідниками у країнах походження. Прикладами такої роботи є проєкт "Локальні контексти – закріплення прав корінних народів" (Local Contexts – Grounding Indigenous Rights), програма Міжнародних інвентаризацій (International Inventories) та Мережа взаємних досліджень (Reciprocal Research Network).

– Подумайте, хто може редагувати та доповнювати загальнодоступну інформацію про колекції.

Як відкрите джерело знань, Вікіпедія, може бути інструментом змін для залучення людей до процесів документування та поширення інформації. **AfroCROWD** – це ініціатива, яка заохочує більше людей африканського походження доповнювати матеріали Вікіпедії.

Каталогізація колекцій

Визнавайте та оскаржуйте обмеження систем документації. Музейні інвентарі й бази даних мають тенденцію відтворювати застаріле, неточне етикетування та описи з минулого. Перевіряйте, переглядайте й оновлюйте термінологію під час каталогізації – звертайтеся до розділу “Мова і термінологія” цих рекомендацій, щоб дізнатися більше.

– Витрачайте час на навчання співробітників, які працюють над оновленням термінології та тегуванням колекцій, і в разі потреби залучайте більше експертів. Проактивно уникайте ризику посилення поточних застарілих і неточних термінів, наприклад, позначаючи об’єкти колекції тегом "BAME" ("Black, Asian and minority ethnic").

BAME: деколоніальна перспектива

Расово дискримінованих людей у Сполученому Королівстві часто називають BAME, аббревіатурою від Black, Asian and Minority Ethnic. Іноді цю аббревіатуру використовують як іменник 'Bame', ніби це повнозначне слово. Хто саме є "громадою Bame"? Охоче прийнятий ЗМІ, урядом, місцевою владою та музеями, BAME – універсальний термін для всіх, хто не є білим британцем. Його використання свідчить про те, що білі британці не мають етнічної належності, тоді як чорношкірі та темношкірі особи, а також особи мішаного походження та "інші" – мають. У робочих планах і політиці щодо рівності, різноманітності та інклюзії багато музеїв і галерей охоче користуються BAME для означення минулого та сьогодення великої кількості людей. Використання цієї аббревіатури помітно почастішало з літа 2020 року, оскільки расові конфлікти у Сполученому Королівстві набрали обертів після відродження руху "Black Lives Matter". Невибіркове вживання цього терміна є некоректним і призводить до нищення культурних досвідів та шкодить розумінню.

Як різноманіття більшої частини планети можна звести до чотирьох літер? Це зневажливий, поляризаційний підхід іншування, що вкорінює білоцентризм.

Його використання сигналізує про брак зацікавлення чи готовності до взаємодії з величезним розмаїттям досвідів людей різного кольору шкіри, британців чи ні. Національна портретна галерея використовує BAME як тег для своїх онлайн-колекцій, у результаті чого ця категорія включає майже 1300 портретів – від Діани Ебботт, першої чорношкірої жінки, обраної до парламенту Сполученого Королівства, до Абдул-Азіза, турецького султана XIX сторіччя. Ключове слово для громадськості тепер "різноманіття". Жодне з них не несе користі для дослідження чи інтерпретації. Якщо культурне походження чи етнічна належність важливі, чітко висловте це, вивчіть слова, вживані у цих культурах, та введіть їх у свою документацію та політику.

Техміна Госкар,

Центр кураторських досліджень

Додаткові ресурси: після кампанії #BAMEOver компанія Inc Arts підготувала

Звернення до Сполученого Королівства із переліком основних прийнятних термінів щодо людей кольору.

– Розробіть системи управління колекціями, які можуть фіксувати різноманітні погляди неієрархічними способами. Дослідіть можливості для розміщення аудіо та відеоматеріалів, відтворення усних історій у різних формах та різними мовами.

– Дослідіть, як документація сприяє чи перешкоджає людям у роботі з колекціями. Врахуйте, як системи управління колекціями функціонують для користувачів і наскільки зручні вони для пошуку.

– Вживайте заходів для впровадження досліджень, відображення текстів та інших знахідок у системі управління колекціями. Використовуйте це як спосіб збереження нової роботи в пам'яті інституції.

– Уміщуйте дані про колекції там, де люди справді зможуть їх знайти та використовувати, заохочуйте людей використовувати їх через маркетинг та просування. Ознайомтеся з варіантами відкритого доступу до даних.

– Починаючи роботу з оцифрування, розгляньте шляхи визначення пріоритетів, враховуючи колекції, пов'язані з маргіналізованими ідентичностями, та об'єкти, що походять з-за меж Сполученого Королівства. Долучайтеся до таких ініціатив, як **Міжнародна програма інвентаризації**.

– Вказана публікація у блозі Ананди Резерфорд пропонує більше інформації про цю роботу: **Документація і деколонізація**.

Мова, термінологія та етикетування

«Репресивна мова не тільки символізує насильство, вона і є насильством; вона не лише представляє межі знання, вона обмежує знання».

Тоні Моррісон,

1993, Гласність і нюанси того, як розповідається історія

Перевірка мови, щоб переконатися, що вона точна, всеосяжна та актуальна, допомагає уникнути відтворення лексики, яка виключає та дискримінує. Це однаково стосується текстів, які використовують на виставках, при експонуванні та каталогізації, і часто передбачає роботу між відділами музею, а також консультації із зацікавленими сторонами ззовні.

Запитання, подані далі, є відправним пунктом, щоб допомогти з переоцінкою або створенням тексту:

– Чи розглядає текст колонізаторську версію історії як єдину перспективу?

– Чи визнає текст людяність окремих осіб, груп і спільнот?

– Чи містить текст упередження та стереотипи? Чи вжито в тексті образливі терміни?

– Які ще джерела інформації чи наративи можуть допомогти надати більше контексту? З ким ви могли б співпрацювати у розробці тексту?

– Чи ви використовуєте чіткі пояснення? Чи вдається вам уникнути використання жаргону та академічної лексики? Послугуйтеся зрозумілою англійською мовою та чітко пояснюйте, що маєте на увазі та чому це важливо.

– Чи визнає текст, як об'єкт чи колекція були придбані музеєм?

Додаткові ресурси

Є низка корисних ресурсів, які можуть допомогти вам у подальшому визначити конкретні слова та вислови, які потребують заміни у вашому музеї:

- Музей тропіків у Нідерландах видав брошуру під назвою “**Слова мають значення**”, яка містить посутнє обговорення мовних питань у музеях, на додачу до глосарію зі словами, які музею варто було б змінити у своїх колекціях та інтерпретації.
- Мережа галерей Тейт очолює проєкт під назвою **Provisional Semantics**, у межах якого буде опубліковано подальші дослідження того, як музеї можуть адаптувати свою мову в контексті оцифрованої національної колекції.
- **Деколоніальний словник** – це постійний ресурс, який забезпечує поглиблений аналіз конкретних термінів, пов’язаних з деколонізацією.
- Компанія Inc Arts підготувала **Звернення** про те, чому мистецькі організації повинні припинити використовувати аббревіатуру BAME.
- Алісія Чілокотт веде корисну наукову дискусію довкола образливої лексики в архівах у своїй статті «**До протоколів, що описують расово образливу лексику в державних архівах Сполученого Королівства**».

Обговорення та обмін колекціями

- Спершу слухайте, а потім висловлюйтесь. Долучайтеся до нових розмов з громадами та налагоджуйте взаємини. Колеги, які працюють із публікою, часто мають хороші позиції та можуть спиратися на широкий досвід, – і це відображено в нашій роботі Хартія змін, – щоб відігравати провідну роль у таких розмовах.
- Подумайте про підходи до запитів про колекції і про те, як переконатися, що ця взаємодія спирається на взаємне навчання та обмін знаннями.
- Співпрацюйте, щоб краще зрозуміти колекції, у процесі взаємного навчання. Підсилюйте, визнавайте та відзначайте маргіналізоване сприйняття.
- Реінтерпретуйте, переглядайте, оновлюйте. Знайдіть способи писати та говорити про колекції з людьми, які не часто мають таку можливість. Зверніть увагу на пропозиції з розділу «Співпраця», щоб підтримати цю роботу.
- Забезпечте мобільність колекцій, включно із запозиченнями до та з багатьох місць, а також між інституціями на Глобальній Півночі та Глобальному Півдні. Будьте готові піти на ризик із колекціями, щоб забезпечити якнайширший доступ.
- Пріоритезуйте ресурси для підтримки музеїв в інших країнах для запозичень і, де це доречно, для розвитку та обміну навичками та потенціалом.

Приклад:

Проєкт Making African Connections

Проєкт Making African Connections, реалізований як результат співпраці між кількома партнерами Глобальної Півночі та Півдня, досліджував історичні африканські колекції, що зберігаються в музеях Суссексу та Кенту. Проєкт запровадив критичний, партисипативний, базований на практиці метод дослідження для створення нових африканських зв’язків за допомогою стратегій цифрових технологій та співкураторства. Перший етап його передбачав дослідження та оцифрування 600 об’єктів із трьох конкретних колекцій африканської колоніальної епохи, зокрема об’єктів із Ботсвани, Судану та прикордонних територій Намібії й Анголи. Ви можете дізнатися більше про проєкт і переглянути цифровий архів **[за посиланням](#)**.

Розвиток і догляд колекцій

- Врахуйте, хто контролює рішення про розширення колекції та як ці рішення ухвалюються.

- Упевніться, що ваша політика розвитку колекцій дає музею можливість активно колекціонувати недостатньо представлені історії заради вибудовування рівних взаємин та поновити значення маргіналізованих наративів.
- Добре поміркуйте, чи додавати до колекції предмети, які прославляють колоніалізм, включно з тими, що були зняті з публічного огляду, наприклад, статуї чи декоративні тарілки. Приймаючи це рішення, візьміть до уваги вашу політику розширення колекції, Етичний кодекс та консультації з місцевою громадою.
- Проводячи польові дослідження та розширюючи наукові колекції, враховуйте етичні принципи проведення таких досліджень і те, як важливо виказувати належну повагу та визнання корінним громадам.
- Визначте, хто бере участь у процесах відчуження, особливо у стосунку до матеріалів, що мають колоніальне минуле.
- Поміркуйте, як найкраще балансувати теперішні потреби в доступі до колекцій з довгостроковими умовами їх зберігання.

Приклад :

Програма “Мандри об’єктів” (*The Object Journeys programme*)

Програма “Мандри об’єктів” (*The Object Journeys programme*) має на меті впровадити більш колаборативні підходи до створення експозицій, якими керує громада, та їх інтерпретації. Музеї – учасники програми з усього Сполученого Королівства працювали з громадами-партнерами над спільним вивченням колекцій, підготовкою експозицій та організацією подій. Один з проєктів програми передбачав партнерство між Британським музеєм і сомалійською громадою Лондону (*London Somali community*), у рамках якого створено та підготовлено нову експозицію “Об’єкти виживання: краса сомалійських ремесел”, котру досі розгорнуто у Wellcome Gallery музею.

Fashioning Africa – це третій національний проєкт “Мандрів об’єктів”, що її організували Брайтонський музей і художня галерея та двоє кураторів громади Едіт Оджо (*Edith Ojo*) і Тшепо Сквамбане (*Tshepo Skwambane*). Як частина більшого проєкту Fashioning Africa, він мав на меті виправити ситуацію з недостатнім представленням африканської моди та текстилю після 1960 року в багатьох музейних колекціях. Більше про проєкти “Мандри об’єктів” [за посиланням](#).

Репатріація і реституція

Репатріація і реституція музейних предметів може бути потужним культурним, духовним та символічним актом, який визнає минулі помилки та ‘повертає’ предмети громаді їх походження. Деколонізація вимагає відкритого, проактивного та позитивного підходу, що ставить справедливість у центр планів/пропозицій стосовно репатріації та реституції.

Що таке репатріація і реституція

Терміни «репатріація» і «реституція» часто вживають як взаємозамінні синоніми, але їх значення дещо різняться: репатріація – це повернення культурної власності на її місце чи у країну походження, а реституція – повернення культурного матеріалу справжнім власникам. Репатріацію та реституцію часто вважають синонімами деколонізації, однак вони – лише частина роботи, яку повинні виконати музеї.

Процедури репатріації та реституції

Процесам репатріації та реституції в більшості музеїв можуть перешкоджати певні юридичні питання. За винятком деяких національних музеїв, більшість питань щодо предметів, що перебувають у власності музеїв Сполученого Королівства, регулюються законами Сполученого Королівства про власність, і власники можуть вирішувати, чи передавати право власності на предмет, чи репатріювати відповідно до умов, що стосуються окремих предметів (наприклад, якщо це частина спадщини), а також як саме їх передавати. У більшості випадків репатріації та реституції музеї не повинні стикатися з обмеженнями, пов'язаними з чинним законодавством.

Життєво важливо правильно поставитися до розгляду предмета та визначення, кому саме (особі чи групі) його повернути. Усі музеї повинні виробити політику чи процедуру репатріації, яка пояснює, яким чином розглядаються та опрацьовуються пропозиції стосовно репатріації. Більшість музеїв Сполученого Королівства, які можуть повертати предмети, вписали положення про репатріацію в свою політику про розвиток колекцій, але розробка більш детальної політики чи процедури може бути дуже корисною. Рекомендації Ради мистецтв Англії містять практичні поради стосовно впровадження ефективних процедур репатріації та реституції.

І хоча політика та процедура важливі, вони не повинні применшувати етичний імператив проводити репатріацію та реституцію в проактивний та колаборативний спосіб. Це збігається з нашим **Етичним кодексом**, у якому вказано, що музеї повинні «делікатно та швидко розглядати запити на репатріацію як в межах Сполученого Королівства, так і з-за кордону». Ось кілька засадничих моментів, які варто пам'ятати, працюючи в цій сфері.

Приклад:

Абердінський університет – Повернення бронзи Беніну

Хоч університет раніше репатріював експонати з музейних колекцій, рішення повернути бенінську бронзову Голову Оби було першим процесом, який він ініціював. Дослідження походження показало, що скульптура, придбана в 1957 році, є одним із об'єктів, викрадених під час нападу на Бенін-Сіті в 1897 році. Першим кроком було зв'язатися з відповідними особами в Нігерії через професора права з цієї країни, який організував внесення пропозиції в липні 2020 року федеральним урядом Нігерії за підтримки Королівського суду Беніну та уряду штату Едо.

Було дотримано опублікованої процедури університету, яка містить необов'язкові критерії для обговорення Консультативною групою з питань репатріації з участю академічного, кураторського та управлінського персоналу університету, представника керівного органу, директора іншого музею в Шотландії та учасника, призначеного громадою, що вносить пропозицію. Рекомендація групи повернути предмет ґрунтувалася на історії розкрадання, а отже, підставою були моральні засади.

Керівний орган університету погодився, і рішення про повернення було оголошено в березні 2021 року, після чого нігерійська сторона визначила найближчі та довгострокові плани щодо того, що робити з Головою Оба, а також дійшла домовленості щодо її повернення. Обговорення привело до пропозиції про урочисте повернення в Абердін у жовтні 2021 року, що збіглося з візитом делегації високого рівня на зустрічі Діалогової групи Беніну.

Репатріація і реституція: питання до розгляду

- Як ви можете застосувати проактивний та колаборативний підхід? Будьте проактивні у дослідженні колекцій, визначенні пріоритетних об'єктів, що можуть становити інтерес для репатріації та реституції, а також комунікуйте про них із потенційними зацікавленими сторонами. Співпрацюйте з особою чи групою, якій можна повернути об'єкт, діючи разом, щоб зрозуміти проблеми, занепокоєння та мотивації учасників процесу і врахувати всі можливі наслідки.
- Співпраця може привести до позитивних тривалих взаємин з музеєм – але на це не треба розраховувати чи використовувати як основну мотивацію для репатріації та реституції. Повернення об'єкта не зобов'язує учасників процесу підтримувати відносини.
- Чи можете ви застосувати скоординований підхід з іншими музеями, коли контактуєте з особою чи групою щодо можливої репатріації чи реституції? Якщо над експонатами, пов'язаними з конкретною особою чи групою, працює більш ніж один музей, важливо уникати дублювання чи надмірної чисельності партнерів. Роль Мережі галузевих спеціалістів (SSNs) у цій сфері практики зростає.
- Як вибудувати рівноправні та поважні взаємини? Багато груп займаються культурною діяльністю на волонтерських засадах і мають обмежене фінансування чи взагалі його не мають. Надайте інструкції, що допоможуть групам зрозуміти ваш музей, вашу мотивацію та ваші процеси. Переконайтеся, що ця інформація доступна релевантними мовами.
- Визнавайте і поважайте інтереси та досвід партнерів і зацікавлених сторін. По змозі дотримуйте відповідних культурних і духовних протоколів щодо догляду колекцій та управління ними. Якщо вимоги повної реституції чи репатріації немає, дослідіть інші моделі співпраці для ознайомлення із процедурами догляду, зберігання, експонування та інтерпретації матеріалів колекцій, наприклад, через угоди про управління колекціями або меморандуми про порозуміння.
- Мова репатріації та реституції має тенденцію заохочувати реактивну та ворожу позицію музеїв. Замість того щоб говорити про «позови» та «позивачів», ви можете покликатися на «пропозиції» щодо реституції. Пропозицію щодо репатріації чи реституції може зробити музей, а також громада походження чи національний уряд.

Додаткові ресурси

За посиланням музеї можуть дістати підтримку, включно із шаблонами та порадами щодо документування і дослідження процесу репатріації та реституції.

Об'єднання "Група музейних етнографів" також має регулярно оновлюваний **ресурс**, що стосується репатріації.

ПІДТРИМКА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В МУЗЕЯХ

Працівники музеїв

«Я втомився чути від музеїв «ми б хотіли платити більше, але не можемо» або «ми б хотіли більшої різноманітності у складі працівників музеїв, але ніхто не йде сюди працювати». То докладайте більше зусиль, а ще – будьте чесні та аналізуйте, як ваша теперішня структура до цього спричинилась, але перестаньте прикидатись, що ви не в змозі цього змінити».

Респондент "Дослідження деколонізації" Асоціації музеїв (МА), 2020

Якщо говорити про працівників музеїв, то тут деколонізація – це з ким співпрацюють музеї та як цінують успіх своїх працівників і сприяють йому. Сюди входить зміна методів роботи, критичне ставлення до структури та пошук підтримки своїх ідей у всій музейній спільноті.

Згідно з Кодексом етики, принципом 3 «Цілісність особистості та інституту», потрібно «провадити справедливу, послідовну та прозору кадрову політику стосовно всіх, хто працює в музеї, включно з тими, хто працює на неоплачуваних посадах».

«Тут ми розглядаємо, яке значення для деколонізації мають справедливість, послідовність та турбота про працівників. Тобто про всіх, хто співпрацює з музеями: волонтерів, персонал, фрилансерів та партнерів».

Лідерство і організаційні зміни

Відданість справі організаційних змін – це впровадження практики деколонізації і підтримка залучених до неї осіб. Йдеться про тих, хто ухвалює рішення та може впливати на цей процес.

– Активно взаємодійте з членами та членкинями ради опікунів, щоб домогтися підтримки практики деколонізації, відповідної політики та правил найму на роботу.

– Зробіть деколонізацію основним інституційним пріоритетом, зі стратегічними цілями, довготерміновими планами дій та прозорістю у впровадженні.

– Дослідіть, що означає деколонізація для працівників музею та як дійти спільного розуміння змін і відповідальності за її проведення. Ви ухвалюєте рішення – у вас буде час та простір, щоб обдумати плани.

– Упевніться, що всі залучені теж матимуть час обміркувати своє бачення.

– Сприяйте розвитку організаційних та галузевих зобов'язань боротись зі специфічними формами расизму (включно з античорним расизмом '*anti-black racism*'), ксенофобією, ісламофобією, атисемітизмом, расизмом проти ромів та людей, які провадять мандрівний спосіб життя.

– Визначте, де ваша інституція зараз, та поставте цілі й завдання, щоб спостерігати за змінами.

– Розставте орієнтири для простежування позитивних змін, підтримування самоповаги та бажання вдосконалюватись у вашій інституції. Можете скористатися нашим інструментарієм Оцінювання соціально заангажованої практики (**Measuring Socially Engaged Practice**).

– Переконайтеся, що всі, хто задіяний у прийнятті рішень, усвідомлюють потенційні упередження та інші чинники (часові обмеження, втома), що можуть впливати та впливатимуть на прийняття рішень, і боротимуться з ними.

– Впровадьте практику зовнішньої експертної оцінки чи моніторингу для довготривалої звітності. Якщо можливо, найміть спеціаліста та справедливо оплачуйте його роботу.

- Розробіть чітку програму постійного професійного розвитку, щоб усі розуміли та приймали цей аспект діяльності й визнавали відведені їм ролі. Виділіть час та ресурси на вивчення практики деколонізації.
- Не заохочуйте відособлення від колективу людей, які впроваджують практику деколонізації, та сприяйте зменшенню тиску на ентузіастів, що працюють самостійно. Розподіляйте роботу між командами та працівниками. Працюйте над тим, щоб колонізація стала важливою спільною практикою вашої інституції.
- Шукайте людей поза вашою інституцією, які є чи можуть стати частиною цієї діяльності.
- Дотримуйте Закону про рівність (2010), Забезпечення рівності в державному секторі (2011), Розділу 75 Закону про Північну Ірландію та вдавайтеся до позитивних дій для підтримки різноманітності.

Приклад:

Манчестерський музей – Інструментарій індигенізації музеїв

Манчестерський музей (Університет м. Манчестеру) запустив програму «Індигенізація Манчестерського музею» (IMM) за підтримки Фондації Джона Еллермана у січні 2021 року призначенням першої в історії кураторки Indigenous Perspectives, докторки Александри П. Альберди (хемез пуебло / мішаного походження). Програма передбачає підтримку персоналу та волонтерів музею в розвитку їхніх власних практик. Реалізують її через серію «Носії мови корінного населення» (Indigenise Speaker), що включає публічні обговорення та внутрішні семінари, а також розвиток Інструментарію індигенізації музеїв.

Серія доповідей покликана створити простір, де персонал може дізнатися та спільно обговорити місцеві перспективи/бачення, тоді як інструментарій має на меті підтримку індивідуального залучення до практики деколонізації/індигенізації, характерної для різних ролей та попередньої зони комфорту чи знань.

Реагуючи на зустрічі з колегами у форматі 1:2:1, Алекс почала цілеспрямовано складати тематизовану колекцію мультимедійних ресурсів, в якій легко здійснювати пошук. Спочатку туди входили ресурси, пов'язані з інтересами та потребами, про які говорили колеги, ресурси фондації та матеріали від чинних партнерів; нині, коли проводять семінари цієї серії, додають ресурси, які відповідають потребам, поміченим у дискусіях, та висновкам, зробленим завдяки презентаціям.

Інструментарій буде у вільному доступі наприкінці 2022 року* після завершення серії доповідей. Тепер до нього мають доступ та спільно його розвивають студенти, дослідники і працівники музею. Інструментарій має відображати деколонізацію та індигенізацію як процеси і практики, а не як кінцеві цілі – щоб його можна було адаптувати для підтримки конкретного музею з його унікальним персоналом та партнерами.

Кейс колекції в Галереї живих світів, Манчестерський музей, Ант Клаузен. Експлуатація та втрата зв'язку між світом природи і людьми в колонізації. Програма індигенізації Манчестерського музею прагне вибудовувати наративи примирення навколо таких проблем.

**примітка редакторів: станом на вересень 2023 документ не в публічному доступі*

Прийом на роботу і добір кандидатів

- Широко рекламуйте вакансію, щоб привабити якнайширшу аудиторію.

Працюйте з різними мережами та партнерами для вибудування відносин перед наймом на роботу.

- Упевніться, що опис роботи й ролі та інші матеріали, що стосуються найму на роботу, є інклюзивними і релевантними, тобто містять зрозумілі й змістовні назви, структуру оплати праці у відношенні до прожиткового мінімуму (*Living Wage pay structures*), передбачають доступ до професійного розвитку та підтримку. Подумайте, що має входити до опису ролі кожного працівника.
- Критично ставтеся до термінів контрактів, зокрема короткотермінових контрактів та контрактів без годин. Не майте завищених очікувань від низькооплачуваної та неоплачуваної праці. Яка диспропорція в оплаті праці старшого і молодшого персоналу?
- Не приймайте беззаперечно переконання, що для будь-якої ролі конче потрібна академічна кваліфікація чи кваліфікація спеціаліста.
- Створюйте можливості для ознайомлення з музеєм, зробіть процес двостороннім. Наприклад, подбайте про день відкритих дверей, де можна побачити зв'язок між роллю працівників і їхнім оточенням.
- Упевніться, що практики вибору кандидатів доступні, прозорі та інклюзивні – завдяки різноманітному представництву в керівництві музею та проведенню тренінгів з об'єктивного прийняття рішень.
- Знайдіть час на зворотний зв'язок і покривайте витрати.
- Пам'ятайте, що політичний підхід до деколонізації у всіх сферах практики матиме позитивний вплив на процес прийому на роботу та поліпшить репутацію музею.

Більше ідей хороших практик – див. Маніфест про справедливий найм на роботу ([Fair Museum Jobs manifesto](#)), [ресурси](#) Museums Freelance та Рекомендації щодо прийому на роботу Ради мистецтв Англії.

Професійне благополуччя працівників

- Як можна застосувати ідею турботи про працівників до всіх людей, з якими ви працюєте? Перейдіть від покликання на «обов'язок турбуватися» до чітко визначеної та підкріпленої ресурсами «політики турботи про здоров'я та професійне благополуччя», додержуючи етичних зобов'язань турбуватися про професійне благополуччя працівників.
- Упевніться, що заходи, спрямовані на деколонізацію, оцінюються на предмет їх потенційного впливу на фізичний, психологічний та емоційний стан працівників. Забезпечте підтримку тим, хто може постраждати від образ чи погроз через свої деколонізаційні практики.
- Упевніться, що всі розуміють свою роль у творенні культури професійного благополуччя, включно з волонтерами, фрилансерами та партнерськими організаціями.
- Висловлюйте своє чітке зобов'язання підтримувати тих, хто у межах інституції стикається з маргіналізацією чи емоційним навантаженням, ■ виділіть час на роздуми, підтримку та нагляд.
- Не сподівайтесь, що нові працівники та волонтери будуть виступати за зміни. Кому доводиться боротись з емоційним навантаженням? Як це представлено у різних посадах та сферах, як-от спілкування з відвідувачами, навчання, залучення та збереження?
- Вигорання – це реальність, його вплив треба визнавати перед собою та людьми, з якими ви працюєте. Цінуйте одне одного, домовтеся про певні правила поведінки та робіть перерви для підтримки ментального і фізичного здоров'я, щоб ця практика працювала.

Вигоряння – це стан фізичного та емоційного виснаження, який може настати, якщо людина переживає тривалий стрес або довго працює у фізично чи емоційно виснажливій ролі. **Визначення** взято з ресурсу Mental Health UK.

ПІДТРИМКА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В МУЗЕЯХ

Публічна комунікація

«Ми не повинні боятися говорити правду про колоніальні історії, попри те, що деякі люди почуваються незручно через це».

Респондент "Дослідження деколонізації" Асоціації музеїв, 2020

Як говорити про вашу практику деколонізації

Як ви чи ваш музей розповідатиме про вашу практику деколонізації? Інституції можуть розпочати практику деколонізації з формування чіткої та доступної політики чи вибудовування плану, що обґрунтовує, чому ви проводите деколонізацію. Чітко висловте ваші цілі, мотиви та те, що саме ви робитимете. Чесно розповідайте, скільки доведеться зробити. Говоріть про деколонізацію як про процес, а не як про одноразовий проєкт чи подію та старайтеся не висловлювати багатонадійних тверджень стосовно окремих дій чи подій.

Приклад:

Національні музеї Шотландії – Як розповідати про роботу з колоніальною спадщиною

У 2020 році національні музеї Шотландії видали докладне зобов'язання працювати з колоніальними історіями та спадщиною у своїх колекціях і співпрацювати у цій роботі із зовнішніми партнерами.

Їхнє зобов'язання визнає існування колоніальної спадщини та надзвичайний обсяг роботи, яку треба виконати – змінити наративи, співпрацювати з іншими та зрозуміти, які колекції є в музеї. Зобов'язання можна прочитати [за посиланням](#).

Останнім часом практики деколонізації в культурних організаціях щораз більше заперечуються, бо деякі політики та медіа намагаються роздмухати конфлікт навколо історичних і культурних питань.

Можливість негативної реакції медіа не повинна розохотити вас зайнятися практикою деколонізації – але ви можете вжити певних проактивних заходів, щоб переконатися, що вашу роботу розумітимуть.

– Опублікуйте пояснення, чому музей вибрав деколонізаційний підхід та план вашої діяльності.

– Добирайте правильні слова для спілкування з громадськістю. Інколи використовувати терміни типу «деколонізація» – непродуктивно та недоцільно; краще використовувати альтернативну лексику для опису вашої діяльності.

– Публікуючи новий матеріал про деколонізацію, плануйте і позитивну, і негативну реакцію медіа та зацікавлених сторін. Підготуйте відповіді на часті запитання для внутрішнього і зовнішнього вжитку, які чітко формулюють обґрунтування та цінність деколонізації. Підлаштовуйте їх у разі потреби до конкретних виставок чи проєктів.

– Визначте, хто з працівників організації – особливо тих, які безпосередньо відають проєктами деколонізації, займаються соціальними мережами та спілкуються з відвідувачами, – може зазнавати образ чи погроз. Упевніться, що існує програма активної підтримки, яка їм допоможе.

– На керівництво музею покладено особливо важливу роль у практиці деколонізації. Воно має демонструвати свою підтримку цієї практики, спілкуючись з громадськістю. Це також сприятиме професійному благополуччю працівників, волонтерів та партнерів.

ПІДТРИМКА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В МУЗЕЯХ

Організації секторальної підтримки, джерела фінансування та керівництво

«Якщо вашу політику треба змінити, щоб розв'язати проблеми, спричинені вашими колоніальними практиками, – що ж, змініть її».

Респондент "Дослідження деколонізації" Асоціації музеїв (МА), 2020

Для успіху практики деколонізації потрібні ресурси, підтримка та популяризація в суспільстві. Інституції мають численні можливості підтримати деколонізацію.

Ось кілька пропозицій, як підтримати деколонізаційну практику:

– **Фінансування:** Будьте хоробрі, популяризуючи та фінансуючи роботу з деколонізації, як і маніфестуючи свою підтримку цієї роботи. Фінансуйте дослідження походження колекцій та їх розвиток. Говоріть про межі та обмеження фінансування досліджень, визнавайте професіоналізм в усіх його формах. Розробляйте схеми фінансування, які сприятимуть рівному співробітництву та винагороджуванню немурейних працівників, – переконайтеся, що будь-яке надане фінансування забезпечує належну підтримку людям, залученим як у самому музеї так і ззовні. Заохочуйте заяви і пропозиції, які роблять наголос на процесі, а не на визначених результатах. Запропонуйте гнучкість у фінансуванні, щоб полегшити процес деколонізації. Уникайте універсального підходу та забезпечте доступ до фінансування забутих або маргіналізованих груп, колекцій та організацій.

– **Мережі галузевих спеціалістів (SSNs):** сприяйте взаємній підтримці та співробітництву спеціалістів галузі в межах наявних мереж заради розвитку практик деколонізації в усіх мережах.

– **Організація підтримки галузі:** Створюйте мережі наставників для підтримки практики деколонізації на місцях. Обстоюйте факт, що для успіху потрібен внесок різних працівників.

Запропонуйте структурну підтримку інклюзивного найму та більшу гнучкість у розвитку і шляхах просування в музейній кар'єрі. Розвивайте навички та впевненість, а також впроваджуйте практику деколонізації у програми професійного розвитку.

Приклад:

Товариство сучасного мистецтва – Роблячи свою роботу.

Захід відкритий для членів Товариства сучасного мистецтва (CAS), професіоналів і широкого загалу, «Роблячи свою роботу» – це серія онлайн-семінарів, які створили спільно Іларія Пурі Пуріні з Товариства сучасного мистецтва та Анджалі Далал-Клейтон з Інституту деколонізаційного мистецтва Лондонського університету мистецтв. Семінари мали на меті підтримати колег, які бажають свідомо та з користю брати участь в антирасистській та/або деколонізаційній практиці. На семінарах учасники могли обговорити конкретні проблеми, з якими стикаються під час виконання цієї роботи, а також використати дискусії для розробки інструментів та ініціатив, щоб потім перевірити дієвість їх на робочому місці. Докладніше про серію майстер-класів можна дізнатися [за посиланням](#).

– **Освіта і навчання:** розробники курсів музеєзнавства і навчальні центри мають можливість навчати практики деколонізації та залучати більш різноманітний склад студентів і учасників.

Глосарій термінів, використаних у посібнику

Щодо термінів, які використовуються у цьому посібнику та в ширшій практиці деколонізації, ми рекомендуємо ознайомитися з **глосарієм**, який уклав Центр кураторських досліджень.

ПІДТРИМКА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В МУЗЕЯХ

Як ми працюємо

Створена у 2019 році Робоча група з розробки рекомендацій щодо деколонізації працює, щоб підготувати такі рекомендації. Робочу групу створено як підгрупу нашого Комітету етики, і вона регулярно зустрічалася для вироблення рекомендацій. До групи входять:

Рейчел Мінотт

Голова робочої групи з розробки рекомендацій щодо деколонізації

Техміна Госкар

Директорка і кураторка Центру кураторських досліджень і колишня членкиня Комітету з етики Асоціації музеїв (МА)

Ніл Кертіс

Керівник музеїв та спеціальних колекцій Абердинського університету та член Комітету з етики Асоціації музеїв (МА)

Міранда Лоу

Головна кураторка Природничого музею

Садія Куреші

Старша викладачка сучасної історії Бірмінгемського університету

Ліам Вайзман

Старший менеджер зі зв'язків Ради мистецтв Англії

Навджот Мангат

Старший продюсер інтерпретації та участі музею Вікторії і Альберта

Лаура ван Брукговен

Директорка Музею Пітта Ріверса

Гелен Мірс

Уповноважена з інклюзивних колекцій музею Wellcome Collection

Діанна Джокі

Кураторка спільнот галереї Джона Гансарда та членкиня правління Асоціації музеїв (МА)

Шерон Гіл

Директорка Асоціації музеїв (МА)

Алістер Браун

Менеджер політики Асоціації музеїв (МА)

Канал Антонія

Уповноважена з політики та кампаній Асоціації музеїв (МА)

Робоча група спочатку працювала у форматі щоквартальних зустрічей, а пізніше брала участь у семінарах для розробки змісту рекомендацій. Деякі

семінари проводили члени та членкині робочої групи, але ми також працювали з такими фасилітаторами та фасилітаторками:

Чепо Сквамбане

Громадський активіст

Маренка Томпсон-Одлум

Наукова співробітниця Музею Пітта Ріверса

Субхадра Дас

Письменниця і кураторка

Амсін Рассел

Менеджерка з професійного розвитку персоналу Асоціації музеїв (МА)

Крім того, нас підтримали наш Комітет етики та група критичних друзів. До складу Комітету етики входять:

Майкл Тервей

Керівник відділу спадщини та консультування National Trust for Scotland

Роуен Браун

Виконавча директорка Благодійного трасту Вудгорна (Woodhorn Charitable Trust)

Ханна Крауді

Голова кураторського відділу служби Національних музеїв Північної Ірландії (NMNI)

Ніл Кертіс

Керівник музеїв та спеціальних колекцій Абердінського університету

Техміна Госкар

Директорка і кураторка Центру кураторських досліджень

Вікторія Голлоуз

Виконавча директорка компанії Renfrewshire Leisure

Адріан Паркгаус

Партнер юридичної фірми Farrer & Co.

Шанте Сен Клер Інлі

Керівниця служби колекцій виконавчого позавідомчого державного органу Національні музеї Шотландії (NMS)

Джеккі Вінчестер

Старша спеціалістка із залучення громадськості, Bristol Culture

Деякі з наших критичних друзів:

Шейла Асанте

Керівниця проекту “Імперія, рабство і музеї Шотландії” національного органу з питань розвитку музеїв та галерей Шотландії (MGS)

Алекс Берд

Уповноважений з розвитку музею в питаннях персоналу та навичок програми Розвитку музеїв Північного Заходу (Museum Development North West)

Стелла Бірн

Керівниця відділу інвестицій Північної Ірландії, Фонду спадщини Національної лотереї (HLF)

Еррол Френсіс

Художній директор і головний виконавчий директор благодійної організації Culture&

Сіонед Г'юс36

Зберігачка відділу історії та археології, Amgueddfa Cymru – Національного музею Уельсу

Абіра Хусейн

Дослідниця і продюсерка

Чао Таяна Майна

Співзасновниця Музею британського колоніалізму

Аріке Оке

Керуюча директорка національного центру спадщини Black Cultural Archives

Адель Патрік

Директорка департаменту Творчого розвитку, реалізації та залучення Жіночої бібліотеки Глазго (GWL)

Оуайн Ріс

Керівник відділу волонтерства та залучення, Amgueddfa Cymru – Національного музею Уельсу

Джулія Вебб-Гарві

Волонтерка-дослідниця Музею корнуоллського побуту (Museum of Cornish Life)

Ми вдячні за весь час та зусилля, вкладені у цю роботу.

Museums Association
42 Clerkenwell Close
London EC1R 0AZ
T: 020 7566 7800
www.museumsassociation.org
Асоціація музеїв (МА)
42 Клеркенвел-Клоуз
Лондон EC1R 0AZ
Тел.: 020 7566 7800

www.museumsassociation.org

Примітки від перекладачок:

MA Museums Association – тут і далі Асоціація музеїв (МА)

Переклад:

Тетяна Кузьмич

Софія Юхимова

Редактор:

Ігор Гринда